

МИШКОВИЧ
Ольга Василівна
rudaolya@mail.ru

УДК 656.025.330.322.3

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ УКРАЇНИ

METHODICAL BASES OF EVALUATION OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF TRANSPORT OF UKRAINE

к.е.н., старший викладач,
Тернопільський національ-
ний технічний універси-
тет імені Івана Пулюя

У статті проаналізовано деякі існуючі методи визначення інноваційної привабливості підприємств які займаються транспортними перевезеннями. Зазначено, що інвестиційну привабливість транспортних підприємств доцільно визначати шляхом розрахунку загального фінансового стану підприємств з врахуванням інноваційної складової.

В статье проанализированы некоторые существующие методы определения инновационной привлекательности предприятий которые занимаются транспортными перевозкам. Отмечено, что инвестиционную привлекательность транспортных предприятий целесообразно определять путем расчета общего финансового состояния предприятий с учетом инновационной составляющей.

Some existent methods of determination of innovative attractiveness of enterprises which are engaged in transport transportations are analyzed. It is expedient to determine the investment attractiveness of transport enterprises by the calculation of the enterprises state with taking into account innovations.

Ключові слова: інноваційна діяльність, транспортні перевезення

Ключевые слова: инновационная деятельность, транспортные перевозки

Keywords: innovative activity, transport transportations

ВСТУП

На фоні останніх подій в Україні, рецесії виробництва, зниження ділової активності більшості суб'єктів господарювання суттєво зростає потреба в активізації інвестиційної діяльності на всіх керівних рівнях. Адже саме інвестиційні процеси є одним із важелів економічного, політичного та соціального життя. Вступ України до ЄС дозволило українському виробникові вийти на нові ринки та отримати можливість залучати нових іноземних інвесторів, це стосується також транспортної галузі. Ось чому нині особливо актуально приділяти увагу питанням саме інвестування, способі і методі його активізації, вивчення умов створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення інвестицій та їх ефективному використанню.

В економічній літературі сутність інвестиційної привабливості підприємств зокрема і тих, що займаються транспортними перевезеннями розглядались у низці робіт відомих вітчизняних дослідників, серед яких О. Янковий, О. Чернікова, А. Дехтяр, Т. Мельник, І. Школьник, В. Гунько, С. Супрун, С. Юхимчук та ін.

МЕТА РОБОТИ

полягає у аналізі існуючих методів визначення інвестиційної привабливості підприємств, які займаються транспортними перевезеннями, шляхом врахування економічних реалій та інтересів суб'єктів інвестиційного процесу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet. При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, системного аналізу та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інвестиційна привабливість будь-якого підприємства є так званним індикатором, який дозволяє потенційному інвестору провести аналіз доцільності вкладання фінансів в даний об'єкт.

Україна володіє розвинутою транспортною мережею, до складу якої входить 22,3 тис. км залізниць, 169,5 тис. км автомобільних доріг, майже 3,0 тис. км внутрішніх водних шляхів, 19 морських та 10 річкових портів, 36 аеропортів.

Усіма видами транспорту щорічно перевозиться 1,5 млрд. тонн вантажів та 8,0 млрд. пасажирів. Після тривалого і значного зменшення транспортної роботи у 90-і роки, починаючи з 2000 року на транспорті склалась позитивна тенденція зростання обсягів перевезень. Транспорт України є інвестиційно привабливим: п'ята частина від загальних обсягів інвестицій в основний капітал припадає на долю транспорту. При цьому 80% інвестицій у транспортно-дорожній комплекс здійснено за рахунок власних коштів підприємств галузі [1].

В результаті ринкових трансформацій, які активно відбувалися в транспортній галузі, на ринку

транспортних послуг діють десятки тисяч суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм власності. Частка обсягів перевезень вантажів суб'єктами приватної форми власності складає 50,0%, у тому числі на автомобільному транспорті – 72,0%; відповідно перевезень пасажирів – 42,0%, автомобільним транспортом – 90,0%. Згідно транспортної стратегії яка схвалена Кабінетом Міністрів України очікується, що до 2020 року обсяги перевезення вантажів становитимуть 2535 млн. тонн, обсяги пасажирських перевезень становитимуть 10867,3 млн. пасажирів. [2] За таких умов актуальним є розвиток саме Українських підприємств які займаються транспортними перевезеннями шляхом залучення до їх розвитку інвестицій, що вимагає збільшення їх інвестиційної привабливості.

В сучасних економічних літературних джерелах відсутнє єдине визначення інвестиційної привабливості підприємства. Існує велике розмаїття думок вчених та практиків з цього приводу. Варто зазначити що більшість із них не є суперечливими.

Численні визначення інвестиційної привабливості підприємства, що зустрічаються в економічній літературі, містять загальні ознаки. Інвестиційна привабливість розглядається як інтегральний показник [3]:

- доцільності вкладання коштів;
- рівня задоволення вимог або інтересів інвестора;
- фінансово- майнового стану та перспектив його розвитку;
- сукупності об'єктивних та суб'єктивних (внутрішніх та зовнішніх) умов.

Найважливішим завданням методик визначення інвестиційної привабливості підприємств є пошук об'єктів, які мають найкращі перспективи розвитку й можуть забезпечити найбільш високу ефективність інвестиційних вкладень.

Повноцінні та коректні методики визначення інвестиційної привабливості підприємств які займаються транспортними перевезеннями дозволили б йому самому регулярно проводити оцінку та визначати проблемні напрями з метою їх усунення.

Привабливість інвестування в інфраструктуру найбільш помітна в сфері міжнародних транспортних перевезень і є цілком закономірною, у зв'язку із зацікавленістю міжнародних корпорацій в транзиті вантажів через територію України. Така зацікавленість пояснюється також можливістю вивозу з території України дешевої сировини і напівфабрикатів [4]. Та все ж, актуальним є збільшення інвестиційної привабливості всіх підприємств транспортної галузі.

Методичні дослідження інвестиційної привабливості мають ґрунтуватись на логіці інвестиційних рішень, яка передбачає вкладення коштів там, де сприятливіші умови інвестування. Оскільки ідеальних умов у реальній практиці не буває, такі рішення приймаються, як правило, шляхом вибору більш прийнятних варіантів серед сукупності можливих. З урахуванням цього розроблено логічну схему процедури пошуку, вибору та прийняття інвестиційних рішень на основі

порівняння, що має вид алгоритм вибору. Спочатку інвестор вибирає країну інвестування на основі міждержавної оцінки інвестиційної привабливості, потім галузь на основі міжгалузевої оцінки, далі регіон - й так до рівня окремого проекту [1]. Таку модель пошуку рішень для групи інвесторів з невизначеними наперед цілями можна вважати на нашу думку найбільш оптимальною для підприємств які займаються транспортними перевезеннями. Тому що вона дозволяє інвестору з різноплановими інтересами та можливостями оцінити інвестиційну привабливість на кожному рівні: країни, галузі, регіону, підприємства, проекту тощо.

Оцінювання інвестиційної привабливості підприємства, що є сполучною ланкою між етапом аналізу та етапом прийняття рішень про вкладення коштів, являє собою інтегральну характеристику окремих підприємств як об'єктів перспективного інвестування з позиції сталості розвитку, ефективності використання активів, їх ліквідності та цілої низки інших показників.

Повноцінна оцінка інвестиційної привабливості підприємств що займаються транспортними перевезеннями повинна включати у себе всі складові цього поняття, а саме, абсолютні й порівняльні методи визначення привабливості підприємства як об'єкта інвестування. Не останнє місце також повинна займати і інвестиційна складова.

Перехід на інвестиційно-інноваційний етап розвитку економіки, вступ до СОТ, набуття асоційованого членства у Європейському Союзі вимагає розвитку транспортних перевезень на якісно новій основі. Сьогодні транспортний сектор економіки України у цілому задовольняє лише базові потреби економіки та населення у перевезеннях. Рівень безпеки, показники якості та ефективності перевезень пасажирів та вантажів, енергоефективності, техногенного навантаження на довкілля не відповідають сучасним вимогам [2].

Представляючи інтереси капіталу інвестор повинен максимально оцінити ступінь вигідності інвестицій та потенційні ризики вкладених засобів. А тому вважаємо за доцільне, аби посилити інвестиційну привабливість підприємств які займаються транспортними перевезеннями, здійснювати оцінку суб'єкта інвестування не лише за фінансовими показниками, а й за допомогою маркетингового аналізу, аби дозволити оцінити не лише фінансовий стан підприємства, а середовище в якому воно функціонує та перспективи подальшого розвитку [5].

На нашу думку методика оцінки інвестиційної привабливості підприємства транспортної галузі повинна обов'язково дозволити потенційному інвестору проаналізувати підприємство за наступними напрямками:

1. Визначення фінансового становища підприємства (провести фінансово-економічний аналіз, технологічного, кадрового потенціалу за для визначення міри інвестиційного ризику).

2. Аналіз галузі та визначення ніші підприємства (визначення можливості перспектив та подальшого розвитку).

3. Аналіз інноваційного потенціалу підприємства.

Для оцінки інвестиційної привабливості підприємства, що на нашу думку найкраще підійдуть для транспортної галузі, використовують дві групи методів:

- аналіз суб'єкта господарювання на основі оцінки його фінансового стану;
- комплексний аналіз суб'єктів господарювання.

Методи які входять до першої групи унеможливають прийняття стратегічних інвестиційних рішень у довгостроковому періоді по відношенню до підприємств які здійснюють перевезення і можуть бути використані в процесі вирішення питань про доцільність інвестування тільки в короткостроковому аспекті. Також, у першому випадку привабливість підприємства визначається на основі оприлюдненої інформації та ділової репутації підприємства. У другому – інвестор може оцінити інвестиційну привабливість підприємства, на основі рейтингу розрахованого високо професійними консалтинговими компаніями за допомогою методу, що в західній термінології називається "due diligence".

Due diligence ("д'ю ділідженс") - всебічне дослідження діяльності підприємства, її фінансового стану і положення на ринку. Найчастіше термін використовується у фінансах і праві. Скорочено використовують абревіатуру DueD, DDG або due diligence. Метод складається зі збору та аналізу інформації, прийняття рішення та форми його подачі щодо доцільності вступу в ті чи інші взаємини з контрагентами. За допомогою DueD оцінюються можливі ризики (наприклад, фінансові, юридичні та інші). При зборі інформації враховуються будь-які дані, незалежно від джерел їх походження. Основні операції, при здійсненні яких проводиться Due diligence: пропозиція цінних паперів; злиття і поглинання; великі портфельні інвестиції; вчинення правочинів з об'єктами інтелектуальної власності і інші [6].

На жаль на даний час процедура "due diligence" використовується в Україні досить рідко тому що є затратною та довготривалою, вона рекомендована до використання великим підприємствам транспортної галузі. Але сама методика передбачає комплексну перевірку підприємства групою зовнішніх експертів, що на думку багатьох вчених дозволить залучити іноземних інвесторів, адже для них проведення процедури DueD вважається звичайною комерційною практикою.

В Україні методика визначення інвестиційної привабливості підприємства базується на Положенні «Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємства, яке підлягає приватизації», затвердженого Наказом Міністерства фінансів України і Фондом державного майна України від 26.01.2001 року №49/121 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 8.02.2001 року №121/5312. Основною метою розробки даної методики слугувало забезпечення організаційної роботи, що дозволяє залучати вітчизняних та іноземних інвесторів для оздоровлення підприємств

та організацій, прискорення реалізації інвестиційних проєктів. Розрахунок показника інтегральної оцінки інвестиційної привабливості здійснюється шляхом формування певних груп показників та присвоєння усім групам показників оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Показникам які входять до згаданих груп значення присвоюються залежно від їх вагомості. Вагомість показника є похідною від часу, економічної, політичної, соціальної ситуації та інших факторів [4].

А. О. Спіфанов [5] зазначає, використання методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості для підприємств які займаються транспортними перевезеннями має ряд переваг та недоліків. Серед переваг:

а) в одному показнику об'єднані різні за назвою та одиницями виміру, вагомістю та іншими характеристиками чинники;

б) охоплені методикою показники дозволяють проаналізувати практично всі напрямки господарської діяльності підприємства; недоліками вчений називає:

а) отримані великі масиви значень показників фактично не дозволяють здійснити оперативне оцінювання інвестиційної привабливості;

б) в методиці не наведено шкали інтегральних показників, за якою можна визначити фінансовий стан підприємства, що обумовлює неможливість зробити остаточний висновок, щодо якісного рівня інвестиційної привабливості;

в) достатня складність розрахунків через наявність великої кількості коефіцієнтів у групах.

На нашу думку методика визначення інвестиційної привабливості повинна містити мінімальну кількість таблиць та коефіцієнтів, які містять дані що цікавлять потенційного інвестора. Окрім того є багато показників, що дублюють інформацію.

Фінансовий аспект при оцінці інвестиційної привабливості транспортних підприємств за допомогою математичного моделювання, а саме формування інтегральної оцінки аналізують С.В. Юхимчук та С.Д. Супрун [7]. Вчені пропонують використовувати матричну модель на основі узагальненого показника, що враховує кількісні та якісні критерії стану підприємства.

Не останньою в оцінці інвестиційної привабливості, а особливо що стосується підприємств які займаються транспортними перевезеннями є його інноваційна складова. Методика розрахунку інноваційної привабливості передбачає визначення інноваційного потенціалу в оцінці показника що дозволяє максимально проаналізувати фінансово-господарський стан підприємства.

Як зазначають у свої працях вчені більшість рейтингових агентств вважають Україну недостатньо привабливою країною для залучення інвестицій. Встановлено, що основними чинниками що негативно впливають на інвестиційний клімат і інвестиційну привабливість України, є наступні: макроекономічна нестабільність, що пов'язано з численними ризиками вкладання коштів в країну; низький рівень захисту іноземних інвесторів, що негативно впливає на імідж

України; недосконале законодавче регулювання, що негативно впливає на дохідність від інвестицій; корупція, що блокує надходження іноземних інвестицій, тощо [8, 9].

За таких умов важко реалізувати економічні та інноваційні завдання спрямовані на підвищення привабливості для потенційного інвестора.

Проаналізувавши лише декілька підходів до визначення інвестиційної привабливості підприємств які займаються транспортними перевезеннями бачимо, що і тут як і в визначенні самого поняття інвестиційна привабливість між вченими немає єдності, та все ж варто також підмітити що у своїх дослідженнях всі виділяють необхідність подолання проблеми відповідності реальних значень нормативних показників, розробки універсальної шкали ризиків для всіх видів діяльності об'єкта інвестування, врахування комплексу зовнішньоекономічних факторів при оцінці об'єктів потенційного інвестування, проведення аналізу на основі різних джерел інформації, застосування факторного аналізу, тощо.

З метою підвищення інвестиційної привабливості транспортної галузі України також вважаємо за необхідне вжити заходів і на законодавчому рівні: вдосконалення законодавчо-виконавчої бази; ведення ефективної державної політики на всіх рівнях влади; входження в інтеграційні процеси; покращення роботи фінансової, податкової, страхової та кредитної систем; розширення співробітництва з провідними міжнародними організаціями та рейтинговими агентствами; зміцнення фінансового ринку; розробка ефективного антикорупційного законодавства; покращення бізнес-середовища; покращення інвестиційного іміджу України; підвищення рівня конкурентоспроможності економіки країни, тощо.

ВИСНОВКИ

В сучасних економічних умовах відбувається загострення проблеми підвищення інвестиційної привабливості підприємств які займаються транспортними перевезеннями. Лише вивчення та аналіз всіх взаємодіючих факторів та показників які впливають на функціонування підприємства дозволить зробити висновок про його стан і тим самим забезпечити відкритість для потенційного інвестора і як наслідок

максимізувати соціально-економічний ефект функціонування транспортної галузі та економіки України в цілому.

Список використаних джерел

1. Транспортна стратегія України на період до 2020 року схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України: [від 20 жовтня 2010 р. N 2174-р.]// Урядовий кур'єр. – 2010р. – № 240

2. Концепція формування сталої національної транспортної політики розвитку всіх видів транспорту та засад (стратегії) транспортної політики. Проект. Режим доступу: www.insat.org.ua/files/other/news/020806/concept.doc

3. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: [монографія] / за загальною ред. О. Г. Янкового. – Одеса: Атлант, 2013р. – 470с.

4. Чернікова О. В. Залучення інвестицій у транспортну галузь України / О.В. Чернікова // Інвестиції: практика та досвід 2009р.– №12 – С.16-17

5. Оцінка конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: монографія / Н.А. Дехтяр, Т.М. Мельник, І.О. Школьник та ін./ за ред. доктора економічних наук А.О. Єпіфанова. – Суми: УАБС НВУ, 2007. – 286с.

6. Гунько В.І. Фактори та показники формування інвестиційної привабливості підприємств / В.І. Гунько // **Фінансовий простір. – 2013. – № 1 (9) – С. 58-88.**

7. Супрун С.Д. Матрична модель оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств / С.Д. Супрун, С.В. Юхимчук // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 3-12.

8. Колесник Я.О. Проблеми визначення інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату в Україні / Я.О. Колесник, Н.Є. Скоробогатова. // Економічний вісник НТУУ "КПІ" [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://economy.kpi.ua/ru/node/347>

9. Прейгер Д.К. Транзитний потенціал України: реалізація та розвиток у контексті розширення ЄС / Д.К. Прейгер, А.М. Новікова, І.А. Малярчук, Т.І. Гринкевич // Стратегічна панорама. – 2003. – № 2.